

HOEFBLAD

53^e jaargang nr.2 lente 2016

NATUURVERENIGING

KEN EN GENIET

BESTUURSPRAATJE

De winter begint al snel te korten, al mogen we niet te vroeg juichen natuurlijk, maar de dagen worden al langer, de vogels fluiten al op zijn best en planten, struiken en bomen beginnen alweer uit te lopen. Ook in onze natuurtuin is dit het geval, door de tuinmannen is er heel wat afgesnoeid, bladeren geruimd, houtsnippers aangebracht en een nieuwe takkenwal aangebracht.

Nog een grote klus is haast geklaard, een heuse vogelobservatiehut is gebouwd, een onderkomen voor de vogelaars, welke gewapend met de camera, hier hun plaatjes kunnen schieten. Ook dat heeft de tuinwerkgroep voor elkaar gebokst, met hulp en spullen aangeleverd door enkele leden. Er wordt al veelvuldig gebruik van gemaakt en wat ook het mooie is, het heeft ook alweer enkele nieuwe leden opgeleverd en daar zijn we natuurlijk heel erg blij mee.

Op 12 maart gaan we een kruidenrijke akker aanleggen, daarvoor wordt achter de vlindervallei een gedeelte geplagd en ingezaaid, het zaad krijgen we van NI Doet, ook u mag komen helpen of kijken.

Het winter binnenprogramma loopt ook als een trein, elke keer weer hebben we een mooi volle zaal, daar zijn we enorm blij mee, want de presentatoren maken er veel werk van, om u te laten genieten.

Aan de wintertochten wordt echter maar door een beperkt aantal mensen deel genomen, dat is wel jammer, want de gidsen doen hun uiterste best, hopelijk trekt dit de komende tijd weer meer mensen. Dus maak ook uw keuze en ga eens mee, zou ik zeggen, je bent gezellig buiten en leert de natuur beter kennen.

Tenslotte, opnieuw een triest bericht, als bestuur kregen we het overlijdensbericht van dhr. Jan Willemen. Jan was al lange tijd ziek, soms ging het wat beter, maar telkens weer speelde zijn slopende ziekte hem parten. Al lange tijd was Jan niet meer actief, iets wat hij heel erg vond. Jaren heeft hij aan tochten deel genomen, een tijd lang als fietsgids. Daarnaast zat hij ook in de timmerploeg en heeft menig nestkast gefabriceerd. We kennen Jan als een optimistische en gezellige man, welke altijd klaar stond voor een ander.

Zaterdag 13 februari hebben we afscheid genomen van Jan Willemen, vele Ken en Genieters waren daarbij aanwezig. De familie heeft dit enorm gewaardeerd, namens Nel, Angela, Toine, Marloes, Aniek en Slors bedankt voor uw medeleven.

*De strijd is gestreden,
met telkens nieuwe moed.
Verbazingwekkend krachtig,
't Is op. Zo is het goed.*

Verdrietig, maar dankbaar dat hij ondanks alles toch van het leven heeft weten te genieten, hebben wij afscheid moeten nemen van mijn lieve man, vader, schoonvader en opa

Jan Willemen

☆ Dongen, 19 april 1934

† Dongen, 6 februari 2016

echtgenoot van

Nel Willemen-van den Oudenhoven

Nel
Angela en Toine
Marloes
Aniek en Sjors

6 februari 2016
Schoolstraat 30 J, 5104 JN Dongen

De uitvaartdienst wordt gehouden op zaterdag 13 februari om 11.00 uur in de kapel van de Zusters Franciscanessen, Hoge Ham 25 te Dongen, ingang Schoolstraat.

Aansluitend begeleiden we Jan naar aula 1 Aurora van het crematorium, Karel Boddenweg 5 in Tilburg, waar om 13.00 uur de afscheidsdienst volgt.

Na afloop komen we samen voor de condoleance in de koffiekamer van het crematorium.

In plaats van bloemen wordt er geëcolleceerd voor de Stichting Vrienden van Erasmus.

FOTOPRESENTATIE “GLARNERLAND” 23 MAART

Het kanton Glarus is één van de kleinste kantons van Zwitserland en wordt ook wel het Glarnerland genoemd. Het ligt aan de oostkant van Zwitserland en bestaat uit het hoofddal met de rivier Linth en enkele zijdalen, waaronder het Sernftal, omsloten door bergen met als hoogste de Tödi.

Aan de noordkant ligt het 24 km² grote meer Walensee, dat gedeeltelijk onder het kanton Glarus valt. Hier maken we een wandeling en vinden een aantal zeldzame planten, zoals de Europese cyclopa en het geel vingerhoedskruid. Er vliegen veel rotszwaluwen en we ontdekken een drietal jongen op een uitstekende punt van een rotswand. De oudervogels vliegen af en aan met voer. Ook zien we een reebok en –geit, die in een weilje lopen te grazen.

In het hoofddal van het Glarnerland maken we twee wandelingen langs de rivier Linth. Tijdens de eerste wandeling treffen we o.a. de grote graslelie en de orchidee rood bosvogeltje aan. De gouden tor en de penseelkever zijn echte bloembezoekers.

Een stuk zuidelijker maken we de tweede wandeling en zien vlinders als icarusblauwtje, groot dikkopje en zilvervlek.

Daarna bezoeken we een aantal zijdalen, te beginnen met het hoger gelegen dal van de Sulzbach. We lopen langs het meer Obersee en langs de beek, waarna we door weidegebied terug gaan. We zien orchideeën als gevlekte orchis en grote muggenorchis. Andere planten die we hier aantreffen zijn o.a. grootbloemig vingerhoedskruid en drie soorten wintergroen.

In het Klöntal lopen we langs de zuidoever van het langgerekte stuwmeer Klöntaler See. Ook hier groeien orchideeën: de vogelnestorchis en welriekende nachtorchis. Tevens treffen we er o.a. de bieslelie en wilde judaspenning aan. Bij een terrasje zit een witte kwikstaart met een volle snavel te wachten, tot hij veilig naar zijn nest kan vliegen.

Bij Schwanden, centraal gelegen in het Glarnerland, gaat een weggetje omhoog naar Kies en daar kun je dan weer met een kabelbaan verder omhoog, richting stuwmeer Garichti. We zijn dan in het oudste wildreservaat van Zwitserland: Freiberg Kärpf. Langs het meer lopend, zien we de kleine rotsvlinder en stengelloze gentiaan. Tijdens de picknick krijgen we bezoek van een grote kever: de langsprietbok. Vanaf het stuwmeer verder zuidwaarts lopend, treffen we een gems aan langs het pad en even later komt een steenarend overgevlogen.

Het langste zijdal in het Glarnerland is het Sernftal. Hier bezoeken we eerst de Lochsiten, een geologisch zeer interessante plek. Bij deze rotswand werd namelijk ontdekt dat er iets vreemds aan

de hand is met de gesteentelagen: in dit deel van de Alpen ligt een oudere gesteentelaag bovenop een jongere laag! Door bewegingen van de tektonische platen van de aarde schoof de oudere laag over de jongere heen. Dit fenomeen is de Glarner Hauptüberschiebung genoemd. De scheidslijn van de lagen is op verschillende plaatsen goed te zien.

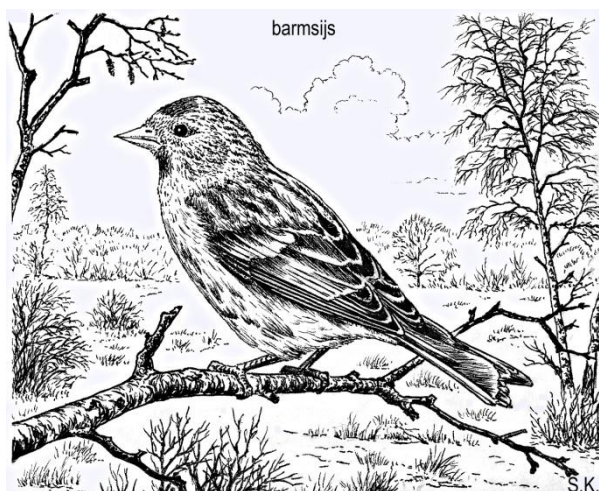
Door het gehele Sernftal ligt een wandelpad, soms kort langs het riviertje, dan weer door weidegebied of stukjes bos. Nabij het eerste dorpje in het dal zien we de grote bonte specht. Bij het volgende dorp, Matt, kun je met een kabelbaan omhoog en dan een rondwandeling maken om het dorpje Weissenberg heen. De bloemrijke weides zijn zeer in trek bij allerlei insecten, waaronder vlinders als bontogerebia, zwart blauwtje, klaverblauwtje en rode vuurvliinder. Vervolgens dalen we af naar het Chrauchtal. Onderweg hierheen zien we de rotsvlinder, de zwarte roodstaart en de muurhagedis. In het kloofachtige dal lopen we langs de beek, die er met vele watervalletjes doorheen stroomt. Op een rotswand aan de overzijde houdt een ravenfamilie zich op. Aan het eind van het dal groeit massaal de Turkse lelie.

Na de pauze vervolgen we de route door het Sernftal, verder zuidwaarts. Waar de weides nog niet gemaaid zijn, groeien veel bloemen en zien we vlinders als hooibeestje, boswitje, heideblauwtje en distelvlinder. Ten zuiden van het dorp Elm lopen we langs een grote weide met veel veenpluis en de witte nieswortel oftewel dodenwaard. Verderop treffen we nog het groot geaderd witje aan.

We gaan met een kabelbaan omhoog naar Ämpächli, waar we een rondwandeling maken op de berghelling. Ook hier liggen bloemrijke weiltes met o.a. blauwe monnikskap, mannetjesorchis, pluimkartelblad en alpenanemoon. De alpenmarmotten laten zich goed bekijken. We lopen door een gedeelte met veel alpenroosjes en in een bosje treffen we de barmsijs aan.

Terug in het hoofddal van het Glarnerland gaan we bij het dorp

Linthal met een kabelspoor omhoog naar Braunwald, waarna we met een gondelbaan nog verder omhoog gaan. Hier, op een hoogte van 1900 meter, lopen we een stuk van de Panorama-weg. We komen in een waar plantenparadijs terecht en zien o.a. kolfklokje, victorielook, groene nachtorchis, voorjaarsgentiaan en rondbladige boerenkers.

Weer afgedaald naar Braunwald volgen we een stukje de Via Alpina, een lange-afstandswandeling. We passeren de 186 meter hoge waterval Zillibachfall. We zien een aantal bijzondere planten, zoals de roggelelie, en vlinders als zwarte apollo en zilveren maan.

By Linthal gaat ook een weg omhoog richting Klausenpas. Bij de grens tussen de kantons Glarus en Uri lopen we nog een gedeelte van de Via Alpina, door het gebied Urnerboden. De bergrug aan de noordzijde ervan is getooid met grillige rots- wanden. We vinden o.a. de breedbladige orchis.

Daarna rijden we verder naar de Klausenpas, waar we een laatste wandeling maken. Ook hier groeien veel echte alpen- planten, zoals de alpenzoetklaver, gestippelde gentiaan en

gestreept peperboompje. De alpenheggenmus laat zich goed bekijken. Met het uitzicht op het Schächental wordt de serie besloten.

Ik hoop u te mogen begroeten op woensdag 23 maart, aanvang 20.00 uur, in de filmzaal van de Cammeleur.

Hanny Oerlemans

PRIJSWINNAARS FOTOTENTOONSTELLING KEN EN GENIET

Categorie: Landschappen

1e prijs	Claudia van Dongen	Landschap in Winterberg
2e prijs	Hannie Oerlemans	Herfstlandschap met mist
3e prijs	Willy Looijen - Weber	Surae in het voorjaar
Publieksprijs	Nico Oerlemans	De Geul

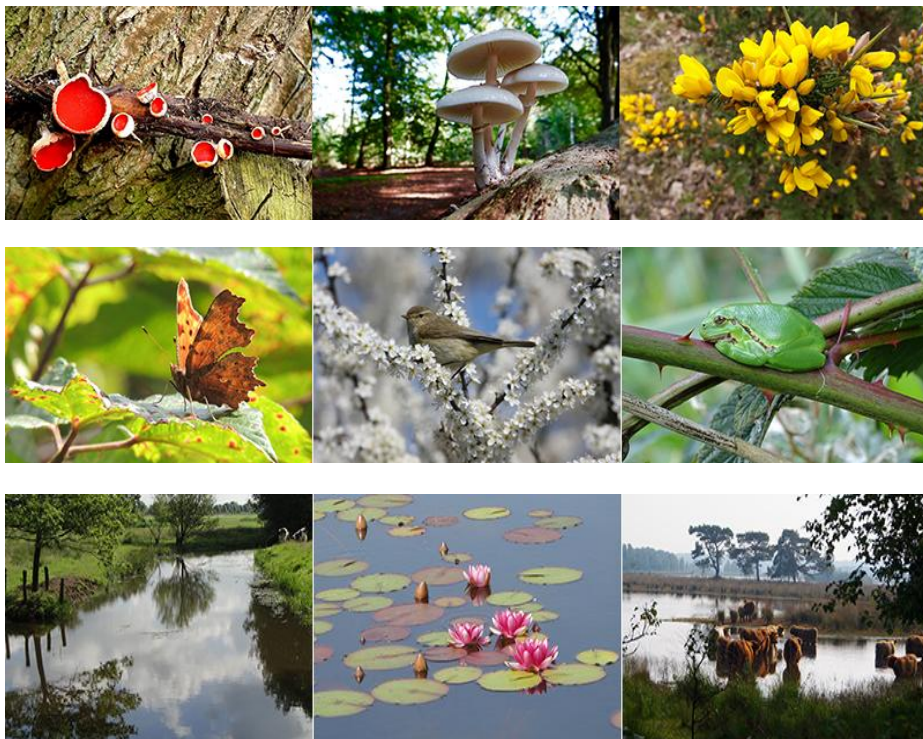
Categorie: Flora

1e prijs	Jan van Haperen	Rode kelkzwam
2e prijs	Willy Looijen - Weber	Porseleinzwammen
3e prijs	Peter Grootzwagers	Gaspeldoorn
Publieksprijs	Greet Oerlemans	Rode waterlelies

Categorie: Fauna

1e prijs	Hannie Oerlemans	Gehakkelde aurelia
2e prijs	Leo Reijnierse	Lentegevoel met de tijftjaf
3e prijs	Joop Sniijders	Boomkikker in De Brand
Publieksprijs	Willy Looijen - Weber	Schotse hooglanders

Alle deelnemers, medewerkers bij voorbereiding, opbouw en opruimen, juryleden van deze fotowedstrijd bedankt. Het was meer dan de moeite waard en zeker voor herhaling vatbaar. Natuurlijk was het mede door deze tentoonstelling weer een speciale kerstviering, welke alweer voor de 32e keer plaats vond. In 1984 was de eerste bijeenkomst, in de voormalige st. Joseph kleuterschool, met allemaal kleine stoeltjes en tafeltjes. We organiseerden allerlei spelletjes, dammen, kaarten, sjoelen enz. De kerstversiering bestond uit lange slingers zil-verpapier, waaruit de doppen van de melkflessen gestanst waren. Maar goed ook nu was het weer erg gezellig, met een hapje en een drankje. De loterij zorgt er elk jaar weer voor, dat het de vereniging haast niets kost. Vrijwilligers, Cambreurcollege, zij die prijzen inbrachten en bezoekers bedankt.

SNERTWANDELING

Met een groot aantal Ken en Genieters kwamen we samen bij eetcafé het Trefpunt in 's Gravenmoer, gestart werd met de beste wensen alle handen werden geschud.

Als gids nam ik de groep mee over de diverse dijkjes, te beginnen met de Brouwersdijk, langs de voormalige brouwerij. Kort stonden we stil bij de ecologische zone. Langs de Donge werd de ijsvogelwerkgroep nog even aangehaald en gewezen op de ijsvogelwanden, de Donge staken we over en over het fietspad ging het richting Kerkebos. Ook hier een ijsvogelwand, met informatiebord, de duik van Leo werd natuurlijk niet vergeten. Kortom de wandeling stond bijna helemaal in het teken van de ijsvogel.

Bij het Trefpunt deed men uitstekend zijn best en ze schotelde ons een voortreffelijke kom snert voor.

JAARVERSLAG VOGELWERKGROEP KEN EN GENIET

2015

Natuurvereniging Ken en Geniet

In 2015 waren er vijf excursies georganiseerd voor de vogelwerkgroep te weten; Riels Hoefke, De Mortelen, de Vroege Vogeltocht naar de Zouweboezem, de Landschotse Heide en de Trekvogeltocht naar Voornes Duin en de Maasvlakte. Tijdens deze tochten hebben we vooral

genoten van de diversiteit van de verschillende gebieden met hun veelzijdigheid aan vogelsoorten.

Diverse mensen binnen de vogelwerkgroep zijn actief met inventariseren. Zo hebben we de **Uilenwerkgroep**, waarin 10 mensen actief zijn onder coördinatorschap van Thieu Verharen, die ook dit jaar weer diverse uilenkasten in de omgeving geïnventariseerd hebben.

Samen met de gastgevers worden de kasten gecontroleerd en ook weer schoongemaakt voor het volgend broedseizoen.

Jaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Uil	KU	KU	KU	KU	KU	KU	SU	SU	SU	SU	SU	RU
Bezochte kasten	33	34	39	40	39	40	38	42	44	57	64	68
Broedgevallen	8	8	12	7	14	10	9	15	20	17	22	19
Uitgevoegen jongen	25	29	39	15	46	25	16	37	40	39	43	51
Winterroestplaats												
Predatie												
Verdronken							1					
Kat of hond								1				
Verongehukt/dood			3		8				6		7	
Kannibalisme			2	?								
Verstoring		1										2

Conclusie:

Bij de kerkuil een halvering van de uitgevlogen jongen ten opzichte van vorig jaar en bij de steenuilen zien we een groot aantal uitgevlogen jongen dus die hebben het beter gedaan. Ook zien we een klein herstel bij de ransuilen met naar bij ons bekend, 10 uitgevlogen jongen.

De Broedvogel Monitoring Project-groep, welke uit 6 leden van de vogelwerkgroep bestaat hebben dit jaar een BMP-A uitgevoerd op Huis ter Heide (Plakkeven en Velden bij de Spinner en het Noordelijk Deel).

Op Huis ter Heide (gebied Plakkeven en Velden bij de Spin-

der) zijn door John, Stephan, Thieu en Leo 15 bezoekerondes uitgevoerd in de periode maart tot en met juni 2015. Uiteindelijk werden van 59 vogelsoorten (mogelijke) broedgevallen vastgesteld. Drieëndertig andere bijzondere vogelsoorten voldeden niet aan de interpretatie welke gesteld worden zoals bv. eenmalig in het gebied aangetroffen of buiten de datumgrenzen, verder is de aanwezigheid van 113 vogelsoorten vastgesteld waarvan 17 rode lijst soorten.

Op Huis ter Heide (gebied Huis ter Heide Noord) zijn door John en Marie-José van Gestel 17 bezoekerondes uitgevoerd

in de periode februari tot en met juni 2015. Uiteindelijk werden van 51 vogelsoorten (mogelijke) broedgevallen vastgesteld. Twaalf andere bijzondere vogelsoorten voldeden niet aan de interpretatie welke gesteld worden zoals bv. eenmalig in het gebied aangetroffen of buiten de datumgrenzen, verder is de aanwezigheid van 85 vogelsoorten vastgesteld waarvan 6 rode lijst soorten.

Van de resultaten zijn verslagen gemaakt voor Natuurmonumenten en zijn de gegevens ingevoerd in het digitale database-bestand van SOVON.

Voor het project **MUS (Meetnet Urbane Soorten)** zijn een vijftal groepen actief in Dongen en 's-Gravenmoer. Het meetnet omvat een drietal tellingen in het voorjaar waarin 8 tot 12 telpunten in het dorp worden gedaan wat resulteert in het onderstaande;

Postcodegebied 5109 ('s-Gravenmoer) in 2015 – 46 vogelsoorten,

Postcodegebied 5101 (Dongen) in 2015 – 34 vogelsoorten,

Postcodegebied 5103 (Dongen) in 2015 – 36 vogelsoorten,

Postcodegebied 5104 (Dongen) in 2015 – 32 vogelsoorten,

Postcodegebied 5107 (Dongen) in 2015 – 38 vogelsoorten.

Twee groepen van de vogelwerkgroep onder respectievelijke coördinatorschap van Wim Tuijelaars en Kees van Dongen doen **PTT-tellingen (Post Transect Tellingen)** in het najaar (wintertellingen) in het gebied “de Langstraat” en “omgeving Tilburg en Loonse Plakke”.

Bij een PTT telling worden, op 20 telpunten in een vastgestelde route om de 500 meter, vijf minuten lang alle vogels geteld. Deze verslagen worden ook doorgestuurd naar SOVON.

Ook hier zien we, mede door het zachte winterweer, een daling van het aantal overwinteraars.

De **Nestkastenwerkgroep**, welke uit 8 leden van de vogelwerkgroep bestaat hebben bij de 87 nestkasten welke in 7 vogelreservaten hangen de broedresultaten bijgehouden. Het Meetnet Nestkaarten is gestart in 1995 als belangrijke aanvulling op de broedvogelmonitoring. Aantalsveranderingen van broedvogels zijn namelijk lastig te verklaren indien er geen

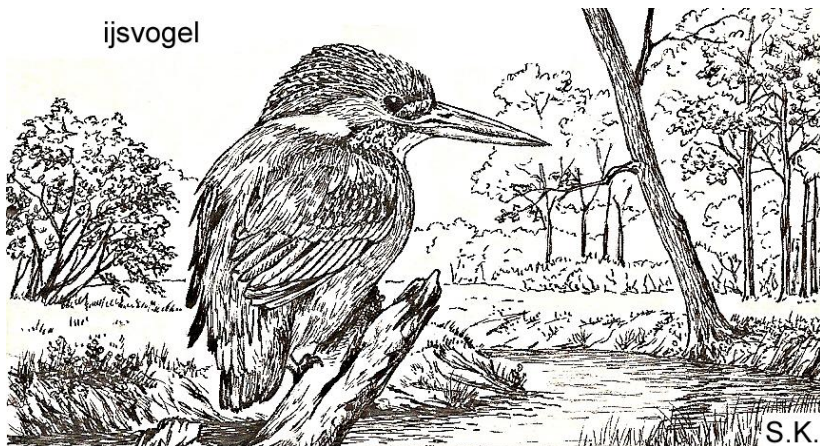
gegevens over het broedsucces van die soorten beschikbaar zijn.

Het doel is basale broedbiologische data bijeenbrengen om veranderingen in broedsucces en legbegin van vogelsoorten te volgen, en factoren bepaald kunnen worden die hierop van invloed zijn.

Totaal uitgevlogen jongen in 2015 in de 87 nestkasten zijn; 93 koolmezen, 103 pimpelmezen, 7 roodborsten, 6 bonte vliegenvangers en 5 boomklevers.

Dan hebben we nog de **IJsvogelstuurgroep “De Rode Brug”** die jaarlijks de door hun aangelegde ijsvogelwanden schoonmaken. Wederom heeft dit jaar de ijsvogel succesvol gebroed in een van de door ons aangelegde natuurlijke wanden in de Dongestroom.

ijsvogel

De doelstelling van de vogelwerkgroep is om geïnteresseerden gelegenheid te geven in groepsverband te genieten van vogels en zo hun kennis van vogels te vergroten. Ook wordt getracht beginners enthousiasme en interesse bij te brengen op het gebied van vogels. Mensen die verder willen met vogels door o.a. zich bezig te houden met tellingen, inventarisaties en bescherming, zijn van harte welkom. Heb je interesse, meldt je dan aan bij de vogelwerkgroep bij voegel@kenengeniet.nl.

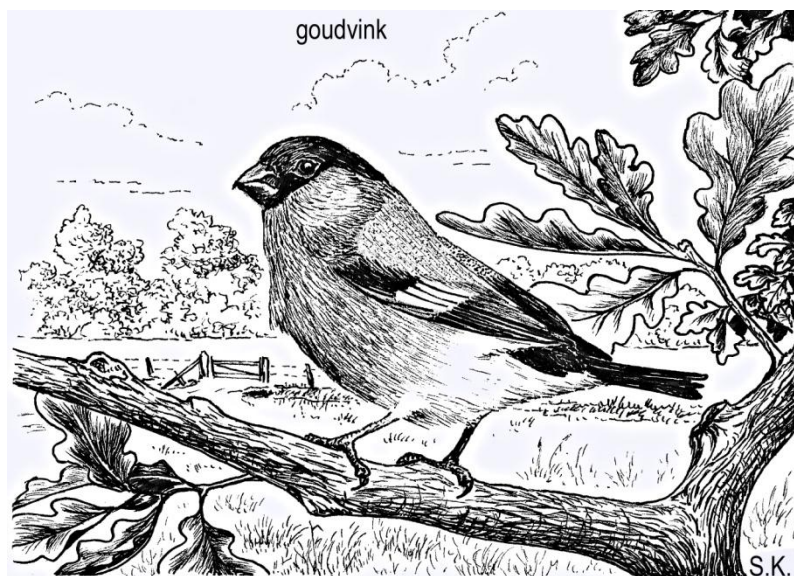
Leo Reijnierse, coördinator VWG Ken en Geniet

CAPREOLUS CAPREOLUS 27-1

De filmzaal van de Cammeleur was weer goed gevuld, met mensen uit de omtrek van Dongen. Men heeft in stilte zitten genieten van de beelden van voorzitter Christ Grootzwagers, welke ons meenam naar Plantloon. De ree kwam vele keren langs en nam ons mee door de seizoenen, waarbij een duidelijke tekst en uitleg werd gegeven.

Natuurlijk zagen we veel meer langs komen, vlinders, vogels, planten en schitterende landschappen.

Iedereen zat te genieten en wat ook mooi is, het leverde weer enkele nieuwe leden op. We zien alweer uit naar een volgende avond.

HET LOONSCH LAND 7-2-2016

Ten zuiden van het attractiepark werkt de Efteling aan Het Loonsche Land. Hier wordt een natuurgebied gecreëerd dat voor iedereen vrijelijk toegankelijk is. Het gebied van 60 hectare wordt over een periode van tien jaar omgevormd tot het landschap van de negentiende en begin twintigste eeuw.

In 2011 werd de aftrap gegeven voor dit project dat tot 2020 zal lopen en dat wordt uitgevoerd in samenspraak met de Brabantse Milieufederatie en Natuurmonumenten. De maatregelen worden geleidelijk over deze periode van negen jaar uitgevoerd, om de huidige natuur niet teveel te verstoren en de nieuwe een kans te geven zich goed te ontwikkelen.

Historie: van buurtschap tot Mombersbos

Het gebied is gelegen aan de Eftelingsestraat, die zijn naam weer ontleent aan het buurtschap Efteling waarnaar ook het huidige park is vernoemd. In het midden van de negentiende eeuw vond men hier een tiental boerderijen. Kleinschalige landbouw werd afgewisseld met heidevelden. Door de bemesting ontstonden bolle akkers, welke we bij het begin van de wandeling al zagen liggen. Houtwallen van eiken werden aangeplant voor beschutting. In de tweede helft van de negentiende eeuw schakelden de boeren over naar het kweken van eikenhakhout, om de schors te verkopen aan de leerlooierindustrie. De landbouwcrisis aan het eind van de negentiende eeuw leidde er echter toe dat het gehucht geheel verlaten werd. Het oostelijk deel van het Loonsche Land werd gekocht door Frans Mombers (1881-1960), een telg van een rijke leerlooierfamilie uit Waalwijk die het familiekapitaal in gronden belegde. Zijn ideaal was om de versnipperde natuurgebieden aaneen te sluiten, om er zo een groot natuurgebied van te maken. Grote delen van de Loonsche en Drunense duinen schonk hij later aan Natuurmonumenten. Op zijn stuk van het Loonsche Land hield hij zich bezig met bosbeheer, en naar verluidt gebruikte hij het gebied voor experimenten met verschillende boomsoorten. Ook legde hij in dit Mombersbos statige beukenlanen aan om het gebied aantrekkelijk te maken voor welgestelde jagers. De grond verkocht hij in 1955 aan de Efteling.

Een lange aanloop.

Voor de aanleiding tot deze grootse plannen moeten we maar liefst terug tot de jaren '80. Eigenlijk al vanaf het moment dat Eftelings eigen kleinschalige, gedateerde bungalowpark het Kraanven gesloten was in 1985, was de Efteling plannen aan het maken voor nieuwe verblijfsaccommodatie bij het attractiepark. In de jaren '90 zijn die heel concreet uitgewerkt tot

Droomrijk: een groot bungalowpark gepland ten zuiden van de Eftelingsestraat. Droomrijk werd echter geplaagd door tegenslag, waarvan de meest zichtbare het protest van de milieubeweging was. Gevestigde organisaties zoals de Brabantse Milieufederatie (BMF) en Natuurmonumenten kwamen in het geweer: er waren grote bezwaren tegen zoveel bebouwing zo dicht bij de belangrijke natuurgebieden de Loonsche en Dru-nense Duinen en Huis ter Heide. De strijd bereikte een nieuwe hoogte toen de 'Leflaven' van Groen!Front zich in dit gebied het 'Entenwoud' vestigden en zich zelfs in de bomen vastke-tenden om het project te stoppen. Ook het feit dat er een das verbleef speelde een rol en de sporen van de das kun je ook

nu nog vinden.

Uiteindelijk heeft dit geleid tot afstel van Droomrijk en heeft de Efteling het over een andere boeg gegooid. Niet alleen een veel kleinschaliger en meer gefaseerde insteek, ook is men van begin af aan om de tafel gaan zitten met BMF en Natuur-monumenten. Dit heeft geleid tot een akkoord om Bosrijk te mogen bouwen, maar in ruil daarvoor andere gebieden in ei-gendom van de Efteling juist te ontwikkelen tot natuur. Het oude Kraanventerrein, waar altijd nog de optie lag om te bou-wen, is inmiddels overgedragen aan Natuurmonumenten en opgenomen in Huis ter Heide. Nu is men dan ook begonnen aan de ontwikkeling van het Loonsche Land.

Het Loonsche Land

Naast het wisselgeld voor het mogen bouwen van Bosrijk, is dit voor 'Natuurpark de Efteling' een uitgelezen kans om zich te profileren als een werkelijk groene organisatie. Het levert een prachtig natuurgebied naast de deur van haar verblijfsgasten op. Heide, schapen en een solitaire beuk, de schapen hebben we niet gezien, wel de 130 jaar oude beuk en de herstelde heide. Een paar dagen later zijn Hanny en ik terug geweest naar dit gebied, wij komen er regelmatig en volgen het omvormingsproces, daarbij is het een heel erg rustig gebied. Maar deze keer hadden we enorm geluk, we zagen een klap-ekster, die gewillig poseerde voor onze camera's. Wilt u hem

zien en hebt u een p.c. kijk dan eens op youtube of google en tik in; klap-ekster efteling, overigens staan hier nog meer dan 200 filmpjes, geniet ervan.

Het ontwerp van het Loonsche Land is gemaakt onder verantwoordelijkheid van Ivo Südmeier, landschapsarchitect en beleidsmanager Natuur en Landschap bij de Efteling; de uitvoering is in handen van Edwin Tooren, tot voor kort Eftelings hoofdtuinman, die recentelijk voor zichzelf is begonnen.

Zij baseerden zich vooral op kaarten van rond 1800.

De schaapskudde is toekomstmuziek, de wollige evenhoevigen moeten voorkomen dat de mooie heidevelden die straks in 2020 gerealiseerd zijn binnen de kortste keren weer zijn overwoekerd met naaldbomen en eikenhakhout. Het idee voor

kleinschalige verblijfsaccommodatie heeft inmiddels een vrij concrete vorm gekregen, in de plannen voor een bungalowpark en een hotel in het meest noordelijke stuk van het Loonsche Land, te openen in de lente van 2017. Daarvan zagen we de eerste voorbereidingen, het is daarom dat we er graag nog een keer met u naar toe wilden.

Het gebied wordt opgedeeld in drie delen. In het westen vind je het landschap van tot 1800: akkers en heidevelden omzoomd met houtwallen en smalle bospaden. De heidevelden worden straks begraasd door een schaapskudde. Het hart van het gebied representeert de periode rond 1900, de leerlooierij-tijd. Met veel eikenhakhout, het kenmerkende beeld van op een meter hoogte afgezaagde eikenstammen, waaruit de stam jonge takken groeien, die vervolgens geoogst kunnen worden; vergelijkbaar met een knotwilg.

In het oosten achter Villa Pardoës wordt het Goed van Mombers, periode 1900-1950, weer teruggebracht. Hier zien we naast het dennenbos dat in die tijd werd aangeplant voor de mijnbouw, ook Mombers' statige beukenlanen weer terug. Door uitdunning van vooral de dennenbomen komt hier de bosgrond ook weer tot leven met een variëteit aan varens en andere lage planten.

Een bijzonder punt is de 130 jaar oude solitaire beuk, die ook wel de 'Kathedraal van het Loonsche Land' genoemd wordt. Deze boom staat weer vrij in het landschap, in een bloemenveld, zodat zijn grandeur goed te zien is. Om de grond niet teveel aangestampt te laten worden is er een houtwal omheen gelegd, die bezoekers min of meer dwingt een vast pad onder

de boom door te volgen. Er wordt nog een tiental bomen aangewezen die weer helemaal vrij gezet worden in hun omgeving, zodat ze volledig kunnen uitgroeien tot hun natuurlijke vorm.

Het gebied wordt voorzien van wandel- en fietspaden, die allemaal samenkomen bij de veldschuur: een centrale ontmoetingsplaats én het thuis van de schapen. Om de schakel met de Loonsche en Drunense Duinen compleet te maken is er een ecoduct over de Midden Brabantweg aangelegd, de Westloonse Wissel, welke we bij de heenweg zagen.

De 'Efteling-uitstraling' komt in het plan nauwelijks voor. Hier vinden we geen pratende bomen en scheefgezakte snoephuisjes. Volgens Tooren zien we de Efteling-elementen straks alleen terug in een hekje hier of een bankje daar.

De eerste stappen

Na kleinschalig bosonderhoud in het voorjaar van 2011, werden in het najaar de eerste grote stappen gezet om de heidevelden in het gebied terug te brengen en drinkpoelen uit te diepen, waarlangs we liepen tijdens deze tocht. In 2012 is gestart met het uitdunnen van bospercelen, zodat er meer zonlicht wordt doorgelaten en de flora en fauna zich beter kunnen ontwikkelen. Dat voorjaar werd het bloemenveld rond de beuk ingezaaid.

Later dat jaar werd de heide overgebracht uit de Loonsche en Drunense Duinen, in de vorm van maaisel, waarin zaad. In 2014 was de initiële herinrichting klaar, en daarna kwam het

aan op onderhoud en afwachten. De hei waarover we liepen staat er al fraai bij.

De Efteling heeft nog niet al het land in het gebied kunnen verwerven. Hier en daar zijn dan ook nog maisakkers te zien; het doel is om deze akkers wel te verwerven en hier meer soorteigen gewassen op te verbouwen, zoals graan.

Verblijfsaccommodatie

Al in het oorspronkelijke akkoord met de Brabantse Milieufederatie en Natuurmonumenten over de natuurontwikkeling was de optie op kleinschalige verblijfsaccommodatie in het gebied opgenomen. Op de plankaarten is dit ook te zien aan de ingetekende huisjes aan de noordrand van het gebied. In oktober 2015 maakte de Efteling bekend concrete plannen te hebben voor het invullen van dit deel doormiddel van huisjes en een hotel. Ondanks dat hier vanaf het voorjaar van 2017 duizend bedden aan de Wereld van de Efteling worden toegevoegd, zal verreweg het grootste gedeelte van het Loonsche Land onbebouwd blijven.

Hopelijk kunnen we nog vele jaren genieten van onze wandelingen in dit mooie gebied, de Efteling heeft immers beloofd, dat het gebied vrij toegankelijk zal blijven.

Na afloop zijn we op speciaal verzoek, naar Bosrijk gereden en hebben daar in het sfeerrijke restaurant een bakske gedronken en och ja, we hebben er ook maar wat lekkers bij genomen, het was toch zondag.

Christ Grootzwagers

PROGRAMMA

De parkeerplaats van sporthal de Salamander, Belgiëlaan 2 is het vertrekpunt voor alle tochten, u dient zelf naar deze plaats te komen.

Zaterdag 12 maart: Ken en Geniet doet mee met de landelijke actie NL Doet, we gaan een kruidenrijk akkertje aanleggen in de Natuurtuin Kandoel. Vanaf 8.30 uur bent u welkom om te helpen of te kijken. Het werk zal bestaan uit het inzaaien en inharken van het zaad en andere kleine werkzaamheden. Breng zelf uw koffie mee, dan zorgen wij voor iets lekkers.

Zondag 20 maart: Autotocht van een halve dag naar Oosterheide Landgoed Oosterheide is een voormalig heidegebied tussen Oosterhout en Breda. Eind negentiende eeuw is het beplant met bos. Bij de aanleg zijn zeventig verschillende boomsoorten gebruikt. Het is daardoor net of je in een prachtig, uitgestrekt park wandelt. Jan Jansen en Fia Grootzwagers zijn uw gidsen.

Vertrek 8.30 uur, opgeven voor dinsdag 15 maart.

Woensdag 23 maart: Fotopresentatie door Hanny Oerlemans over het Glarnerland in Zwitserland, een prachtige bergomgeving. Met natuurlijk schitterende landschappen, vele bloemen en vlinders. Meer hierover op pagina 5 van dit Hoefblad. De presentatie vindt plaats in de filmzaal van de Cammeleur, Hoge Ham 126, aanvang 20.00 uur.

Zondag 3 april: Autotocht van een halve dag met Peter Verschure, deze neemt ons mee naar de Loonse en Drunense Duinen, een gebied in beweging, letterlijk en figuurlijk. Wist u dat hier toch veel reeën voor komen, de klapekster en ransuilen? Of we die te zien krijgen is natuurlijk de vraag, maar niet geschoten is altijd mis.

Vertrek 8.30 uur, opgeven voor dinsdag 29 maart.

Zondag 17 april: Autotocht van een halve dag naar Hondsdonk. Landgoed Hondsdonk stamt waarschijnlijk uit de eerste helft van de 14e eeuw, toen nog een hoeve, later werd het landhuis aangebouwd. Een schitterende omgeving om te wandelen. Jos van Dongen en Fia Grootzwagers gaan er van alles over vertellen.

Vertrek 8.00 uur, opgeven voor dinsdag 12 april.

Woensdag 20 april: Filmavond, deze keer helemaal in het teken van de bij, Anton Staps vertelt het één en ander over de imkerij, brengt wat imkermaterialen mee en laat een boeiende film zien over de bij in Afrika.

Deze presentatie vindt plaats in de filmzaal van de Cammeleur, Hoge Ham 126, aanvang 20.00 uur.

Zondag 1 mei: Autotocht van een halve dag naar het Ulvenhoutse bos, onder leiding van Jos van Dongen. Bij de aanleg zijn de te bebossen heidekavels soms omgeven door een houtwalletje en door greppels. Deze zijn op sommige plaatsen nog te herkennen. Er werd vroeger veel hakhout geteeld, met vooral langs de dreven opgaande eikenbomen. Het Ulvenhoutse Bos ligt in een oude beekoverstromingsvlakte van de Broekloop.

Vertrek 8.00 uur, opgeven voor dinsdag 26 april.

Zaterdag 7 mei: Vroege vogeltocht met als gids Leo Reijnierse, naar de Baardwijkse Overlaat. Dit bijzondere gebied is zeer vogelrijk, dit door een grote afwisseling, stukken bos, weiland, vennen enz. Vroeger was dit een wateropvanggebied, als de Maas hoog water had, kon de Dommel zijn water niet kwijt en liet men dit in de polder lopen, richting Waalwijk. Vertrek 6.30 uur, opgeven voor dinsdag 3 mei.

Zaterdag 14 mei: Een fietstocht van een hele dag, waarheen is afhankelijk van de windrichting, maar u zult een prachtige fietstocht voorgeschoteld krijgen, waarbij men enkele keren een stop zal maken. Voor tussen de middag dient u zelf uw lunch mee te brengen.

Vertrek 9.30 uur, opgeven voor dinsdag 10 mei.

Zondag 29 mei: Autotocht van een halve dag naar Gorp en Roover, met Fia Grootzwagers en John van Meggelen. De rododendrons staan volop in bloei en vormt een sprookjesachtig lint langs de Leij. Deze beek mag hier vrij slingeren, in vele bochten voert hij hier over het oude landgoed, net achter Goirle, bij de nieuwe Natuurpoort.

Vertrek 8.00 uur, opgeven voor dinsdag 24 mei.

Zondag 12 juni: Autotocht van een halve dag naar Den Brand, bij Udenhout, een bijzonder, bloem- en vlinderrijk gebied. Wie weet, misschien krijgt u zelfs de boomkikker te zien. Fia Grootzwagers is dan ook uw begeleider, samen met John van Meggelen. Het gebied is een bijzonder nat gebied, dus pas uw schoeisel daar op aan.

Vertrek 8.00 uur, opgeven voor dinsdag 7 juni.

Vrijdagavond 24 juni: Avondtocht welke voert door Boswachterij Dorst, onder leiding van Toon Thielen. Toon start bij de Jacobushoeve aan de Steenhovense Baan en maakt een wandeling door het nabij gelegen bos, waarna hij via de achterkant zijn eigen natuurtuin in loopt en deze laat zien.

Vertrek 19.30 uur, opgeven voor dinsdag 21 juni.

OPGEVEN VOOR DEZE EXCURSIES KUNT U BIJ:

Ad en Lenie Leeggangers, Roeloff van Dalemstaat 50,
tel. 0162-313858

En bij:

Marie-José van Gestel, Hubertusstraat 9, tel. 0162-322316

Of (mobiel) 06-10120230

Of via e-mail: mjvangestel.burmanje@home.nl

Wie zich via e-mail opgeeft bij Marie-José krijgt altijd een bevestiging toegestuurd. Indien dit niet het geval is, mogelijk door vakantie, dan graag alsnog bellen naar Ad en Lenie. Leden en niet-leden, die zich eenmaal hebben opgegeven voor één van de tochten van Ken en Geniet, dienen de aan deze tocht verbonden kosten te voldoen. Dit geldt ook als men door omstandigheden niet met deze tocht mee kan gaan, tenzij een ander de plaats van hem/haar overneemt.

MEDEDELINGEN

Als nieuw lid heten we van harte welkom:

Mevr. Marjo van den IJssel, Vicarislaan 13, Oosterhout
Mevr. Ingrid Jenkins, Roeloff van Dalemstr. 70, Dongen
Dhr. Paul Obbens, Sibeliusstr. 175, Tilburg
Dhr. Rinus Krijnen, Deken Batenburgstr. 22, Dongen
Dhr. Hans Driessen, Breitnerstr. 3, Dongen
Dhr. Peter Jonker, Maczekstr. 46, Dongen
Dhr. Jack Hooijmaaijers, v. Ostadenstr. 14, Dongen
Mevr. Truus Ekkel, Julianalaan 10, 's-Gravenmoer
Dhr. Kees Timmermans, Weerijstraat 30, Breda
Dhr. Tinus Suijs, Min. Goselinglaan 4-12, Dongen
Dhr. Jos van den Elshout, Egeldonk 2, Dongen
Dhr. Fons Aarts, Wilhelminastraat 14, Dongen
Mevr. Els Aarts, wilhelminastraat 14, Dongen
Dhr. Wil van Gorp, Jeroen Boschstraat 21, Rijen

LIDMAATSCHAP "KEN EN GENIET":

De CONTRIBUTIE bedraagt voor leden € 17, - per jaar.

Bij het aangaan van het lidmaatschap in de loop van het jaar wordt € 1,50 per maand berekend.

Jeugdleden (14-16 jaar), huisgenoten en 65-plussers betalen € 15 - per jaar; bij het aangaan van het lidmaatschap in de loop van het jaar betalen zij € 1,50 per maand.

De minimum donatie voor begunstigers bedraagt € 15, - per jaar, wanneer zij het verenigingstijdschrift wensen te ontvangen.

CONTACTPERSONEN WERKGROEPEN:

Uilenwerkgroep:
uil@kenengeniet.nl

Thieu Verharen
Stevenshof 13, 's Gravenmoer
Tel. 0162-315480

Nestkasten verkoop:

Ad Leeggangers
Roeloff van Dalemstraat 50,
Dongen
Tel. 0162-313858

Vogelwerkgroep:

Nestkastencoördinator
vogel@kenengeniet.nl

Vlinderwerkgroep:

vlinder@kenengeniet.nl

Leo Reijnierse

Kard.v.Rossumstraat 52, Dongen

Tel. 0162-316475

Fia Grootzwagers

Triangelaan 17, Dongen

Tel. 0162-315404

Natuurtuin Kandoel:

Peter Verschure

Groenstraat 11a, Dongen

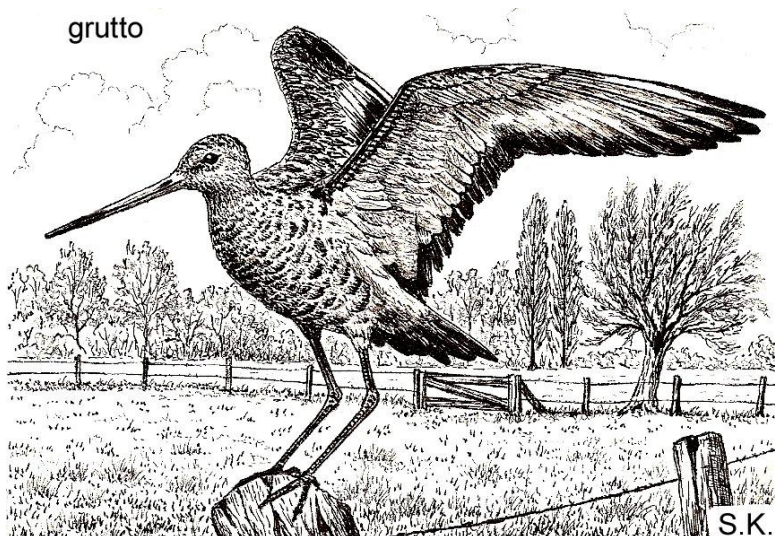
Tel. 0162-313297

Anton Staps

Dongenseweg 7, Kaatsheuvel

Tel. 0416-273332

Kopij voor het volgende Hoefblad kunt u inleveren vóór 1 februari bij het redactieadres: Christ Grootzwagers, Kamilletuin 6, 5103CB te Dongen. Ook is het mogelijk uw kopij via e-mail te versturen, **GRAAG ALS BIJLAGE VERZENDEN, WORD BESTAND**, lettertype arial 11 en foto's als jpeg bestand. Het e-mail adres is: **hoefblad@kenengeniet.nl**

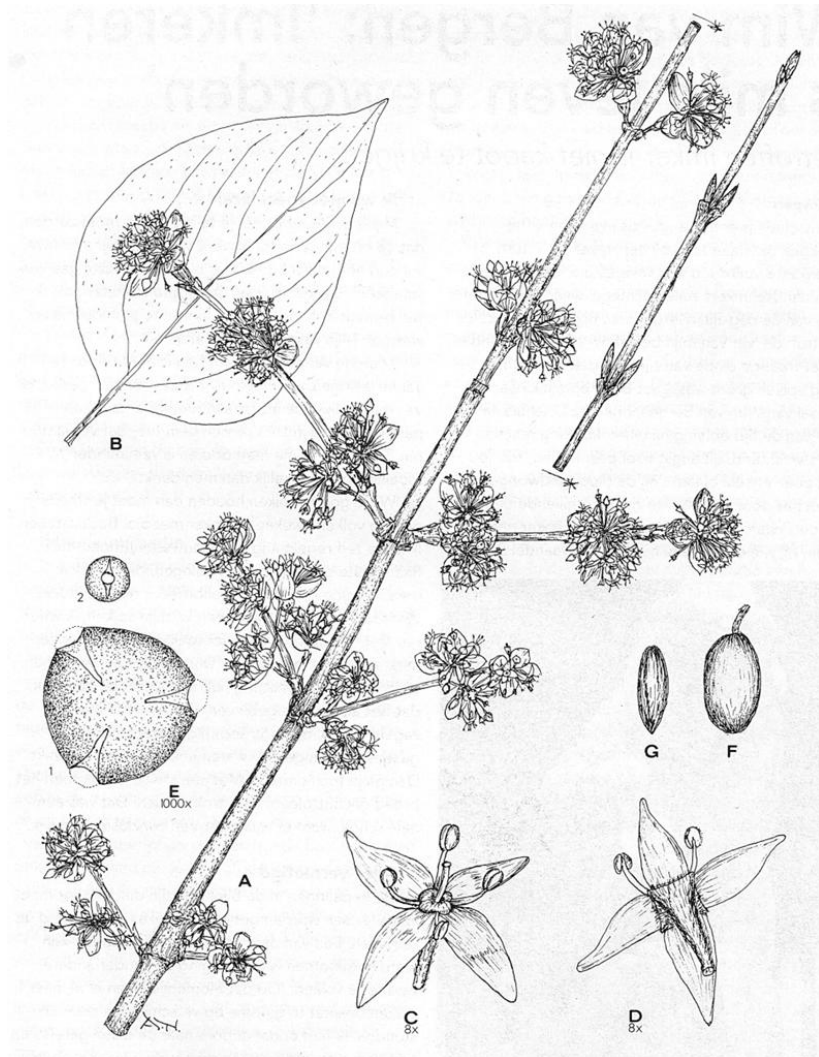
De Grutto onze Nationale Vogel

Uit "Bijen", maandblad voor imkers:

BIJENPLANTEN IN BEELD

Door Arjen Neve

Gele kornoelje (*Cornus mas* L.)

A tak met bloeiwijze en winterknoppen B blad C bloem
D onderzijde bloem E stuifmeelkorrel 1 polair 2 equatoriaal
F vrucht G pit

Vroeg in het voorjaar staat de gele kornoelje al in bloei. Als bezwaar tegen deze bijenplant wordt wel eens aangevoerd dat hij zo vroeg bloeit. Vaak laat het weer zo vroeg in die tijd van het jaar te wensen over en gaat de dracht van de vroege bloeiers verloren. Het is voor de bijenvolken echter van groot belang dat de vroegbloeiende bijenplanten in de directe omgeving staan. In het vroege voorjaar is de temperatuur niet hoog, voor de bijen is het dan riskant om lange afstanden te moeten afleggen voor het bereiken van drachtbronnen. Dus, om dezelfde redenen de vroege bloeiers zo dicht mogelijk bij de bijenstand! Dat geldt ook voor de laatbloeiende bijenplanten. Vaak wordt de klacht gehoord dat de bijen niet vliegen op bijenplanten die met veel zorg dichtbij de bijenstand zijn geplant. Die bloeien dan op een tijdstip dat elders in de omgeving ook veel planten in bloei staan. Aan de vroege en late bloeiers in de directe omgeving zullen de bijen zeker een bezoek brengen. Het stukje grond dichtbij de bijenstand, hoe klein ook, moet eigenlijk uitsluitend benut worden voor bijenplanten, die in het vroege voorjaar en in de late herfst bloeien. Zo'n heel vroege bloeier is, zoals gezegd, de gele kornoelje.

In Zuid Limburg

Gele kornoelje is een boom of een struik en behoort tot de kornoeljefamilie (Cornaceae). Het geslacht *Cornus* telt ongeveer 60 soorten, waarvan de meeste voorkomen in Centraal China. De oorsprong van de gele kornoelje ligt in Midden- en Zuid-Europa en in Zuidwest-Azië. De noordgrens van het natuurlijke verspreidingsgebied ligt in België. Hij komt zeer zeldzaam voor in het Brabants District, dat grenst aan het zuidelijk deel van Zuid Limburg. Daar groeit hij ook op de kalkrijke hellingen. Gele kornoelje is hier ook in cultuur gebracht en wordt wel toegepast in parken en plantsoenen. Hij is ook geschikt voor haagbeplanting.

Overdekt met bloemen

De bladeren staan tegenover elkaar. Ze zijn eivormig en hebben een korte steel. Als de plant in februari en maart in bloei staat, moeten de bladeren nog tot ontwikkeling komen. Tijdens de bloei zijn de takken overdekt met kleine bolvormige bloemschermpjes. Onder elk schermpje staan vier geel gekleurde omwindselblaadjes, die wellicht een bijdrage zullen leveren

voor de oriëntatie van bezoekende insecten. Een bloem heeft vier korte driehoekig gevormde kelkbladen. Daartussen staan de smalle heldergeel gekleurde kroonbladen. Rond de stamper ligt een kussenvormig nectarium.

Bijenbezoek

Uit waarnemingen is me gebleken dat bijen de gele kornoelje hoofdzakelijk bezoeken voor het verzamelen van stuifmeel. Ze lopen druk over de bloemschermpjes en komen daarbij in aanraking met de helmknoppen van de recht omhoog staande meeldraden. Het stuifmeel wordt in grote klompjes verzameld, heldergeel van kleur. Het verzamelen van nectar heb ik niet kunnen waarnemen. Volgens de Baierische Flora van Fr. Paula von Schrank (1789) zou een overmatig gebruik van nectar van deze plant schadelijk zijn voor de bijen. Daar zullen de bijen hier geen last van kunnen hebben, omdat deze drachtbron maar gering van omvang is.

Vruchten

De vrucht is een steenvrucht, helderrood van kleur. Hij is eetbaar en er moet een heerlijke compote van te maken zijn. Voor de vruchtvorming is veel warmte nodig en daar ontbreekt het in onze streken nog wel eens aan. In Hongarije komt een vorm voor met gele vruchten.

LAARZENPAD CASTELRÉ 21-2-2016

Zondagmorgen, 21 februari. Met 8 personen reden we via

moorie binnendoorweggetjes richting Castelné. Het weer was aanvankelijk niet al te best: het regende (gelukkig niet erg hard) en het waaide stevig. Maar later op de morgen zou het droog worden.

We parkeerden in 't Groeske bij de Castelhoeve. Bij een groot bord met kaart legde onze gids Jos van Dongen uit, dat Castelné uit drie kleine gehuchtjes bestaat; 't Groeske is er één van. Castelné ligt op Nederlands grondgebied, maar omdat de grens met België hier een vreemde kronkel maakt, ligt het als een soort schiereiland tussen Belgisch grondgebied. Zo ligt België zowel ten noorden als ten westen en ten zuiden van Castelné!

Omdat het laarzenpad, dat hier ligt, niet zo heel lang is (3 km),

maakte Jos een extra rondje met ons. Eerst een stukje door het buitengebied, dan langs de huizen van 't Groeske. We doken daarbij meteen de geschiedenis in. In de Eerste Wereldoorlog werd de grens tussen België en het neutrale Nederland door de Duitsers voorzien van een "Dodendraad", een stroomdraad waarop 2.000 Volt stond, zodat de Belgische bevolking niet naar Nederland kon vluchten. Omdat de mensen uit Castelné voorheen echter in het Belgische Minderhout ter kerke gingen en de kinderen daar ook naar school gingen, werden ze door de Dodendraad gedwongen tot een andere oplossing te komen. Zo werden in het dorpscafé "den Hooiberg" een noodkerk ingericht en twee klaslokalen.

We passeerden zowel dit voormalige dorpscafé als een monument ter nagedachtenis aan de Eerste Wereldoorlog. Daarna gingen we een kijkje nemen bij de kapel Onze Lieve Vrouw ter Donken. Vervolgens liepen we richting het laarzenpad en

kwamen langs een mooie boerderij en de paardenmelkerij van 't Groeske.

Het laarzenpad draagt zijn naam terecht, want het is normaal al een vochtig gebied, maar vanwege het vele hemelwater van de laatste tijd was het nu extra soppig. De route gaat door het dal van het Merkske, een beek die gedeeltelijk de grens tussen Nederland en België vormt en die in de Mark uitstroomt. We liepen door een vrij open gebied van drassige weiden, omzoomd met houtwallen. Een mannetje fazant vloog vlakbij de voeten van Jos op, gevolgd door twee vrouwtjes fazant die in de weide naast het pad zaten. Verder hebben we, waarschijnlijk vanwege het slechte weer, weinig vogels gezien. Bij een bloeiende zwarte els stonden we even stil. Jos vertelde dat deze boom een eenhuizige soort is, wat betekent dat op dezelfde boom zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen (in de vorm van katjes) zitten. De mannelijke katjes hangen in de winter al aan de boom, maar zijn dan nog gesloten en paarsbruin van kleur. In de lente gaan ze open en komt het gele stuifmeel vrij. De vrouwelijke katjes zijn veel kleiner en ook paarsbruin van kleur. Na de bestuiving worden de vrouwelijke katjes eerst groen, daarna bruin en houtachtig, de zogeheten elzenpropjes waarin het zaad zit.

Verder lopend kwamen we aan de rand van een stukje bos met de naam Vogelenzang. Hier hielden we even pauze voor koffie en een boterham.

Het bos doorkruisend, zagen we zowel de wilde kamperfoelie als de zwarte vlier, waarvan het nieuwe blad al flink uitgelopen was.

De zwarte vlier is een struik of kleine boom, in juni-juli getooid met schermvormige tuilen van witte bloemen, die sterk geuren. De vlierbessen, die vanaf augustus verschijnen, zijn bij rijpheid zwart. Vlierbessen zijn geschikt voor consumptie en er wordt vooral jam en wijn van gemaakt.

Een verwant van de zwarte vlier is de bergvlier. Het blad van deze laatste lijkt precies op dat van de zwarte vlier. De bergvlier, ook wel trosvlier genoemd, bloeit vroeger in het jaar, namelijk in april-mei, soms al eind maart. De geelgroene bloempjes zitten in eivormige pluimen bijeen. De bessen zijn bij rijpheid rood.

We verlieten het bos en Jos liet de keuze aan ons, of we via het comfortabele fietspaadje terug zouden lopen of door de zompige weide langs de beek. Aangezien de tweede optie de mooiste was, kozen we daarvoor. We kregen wel de waarschuwing mee dat we goed achter de gids aan moesten blijven lopen en niet afdwalen, anders zou ons schoeisel wel eens in de modder achter kunnen blijven.

We gingen de weide in, langs een rij ratelpopulieren. Van deze bomen begonnen de katjes ook al uit te lopen. De ratelpopulier dankt zijn naam aan de blaadjes, die altijd ritselen, ook als er

heel weinig wind staat. Ze zijn zo beweeglijk, omdat ze afgeplatte bladstelen hebben.

We liepen naar het Merkske en gingen de brug over deze beek over. Dan nog een stuk langs de beek, in ganzenpas achter Jos aan. Ook het allerslechtste gedeelte werd zonder achterblijvend schoeisel overwonnen. We zagen nog een haas, die er als een haas vandoor ging, de lange oren met zwarte punt duidelijk zichtbaar.

Tenslotte kwamen we op een breder pad uit en gingen terug naar de Castelhoeve. Omdat het restaurant hier nog gesloten was, reden we een stukje verder naar café "In Holland", waar we aanlegden om koffie of warme chocomel te drinken.

Jos, bedankt voor de rondleiding en de mooie verhalen!

Hanny Oerlemans

NOTULEN ALGEMENE LEDENVERGADERING 02-03-2016

Aanwezig zijn 71 leden.

1. Christ opent de vergadering en heet iedereen hartelijk welkom. Even een terugblik op 2015. Er zijn nog steeds veel vrijwilligers. De vogelgroep doet veel werk, Ze maken o.a. de nestkastjes schoon en ook wordt "beleef de lente.nl" even aangehaald. De vlindergroep is in de wijde omtrek aan het werk. Ook de uilengroep gaan overal in de kasten kijken om de broedsels te volgen. Ook de bezorgers krijgen een pluim. Zo ook de gidsen. Zij bereiden hun tochten goed voor. En ook de redactie. O.a. Leo Reijnierse die de Nieuwsbrief verzorgt, krijgt een complimentje net als het bestuur. En ook werkgroep Lokaal voor hun bijdrage om een nieuw clubgebouw te realiseren. We hopen dat het dit jaar nog gebeurd, want Kandoel bestaat 20 jaar. Christ vraagt ook een moment stilte voor de leden die het afgelopen jaar zijn overleden.
2. De notulen van de Algemene Ledenvergadering van 2015 worden voorgelezen, er zijn geen opmerkingen.
3. Ingekomen stukken: Bericht van verhindering is ontvangen van; Tinus Suys, Kees Timmermans, Harrie

van Dongen, Tonnie van Dongen, Lenie van de Gevel, Jan Jansen en Wim Blankers.

4. Het jaarverslag van 2015 wordt voorgelezen, ook hierop is geen commentaar.
5. De penningmeester leest het financiële jaarverslag van 2015 voor, op de tafeltjes ligt hiervan een afschrift zodat de leden dit kunnen volgen. Er zijn hierover geen op- of aanmerkingen.
6. De kascontrolecommissie bestaande uit, Lenie van de Nieuwenhuizen en Annie à Campoo, brengen bij monde van Annie à Campoo verslag uit; alle kasstukken zijn in orde bevonden en Annie verzoekt dan ook om John volledige kwijtschelding te geven waarmee het bestuur akkoord gaat. Ze hadden wel een opmerking over de vele nieuwe banden die voor de kruiwagen gekocht waren. Er is nu gelukkig een massieve band aangeschaft, dus dit euvel is verholpen.
7. Christ bedankt Annie à Campoo voor haar werk in de afgelopen twee jaar en hij verzoekt de leden om een nieuw commissielid, welke samen met Lenie van de Nieuwenhuizen in 2016 de kascontrole voor zijn/haar rekening wil nemen.
Corrie Koreman stelt zich hiervoor beschikbaar.
8. Volgens rooster zijn Els Scheepers en Anton Staps aftredend, beiden stellen zich herkiesbaar en aangezien er geen tegenkandidaten zijn gemeld, worden zij herkozen.
9. De begroting voor 2016 wordt door John voorgelezen, hij voegt er aan toe dat er nog subsidie wordt aangevraagd voor de bouw van het clubhuis.
10. Bespreking van de plannen voor 2016; Christ bespreekt de nieuwe lijst met de tochten. Voor 12 maart worden er nog vrijwilligers gevraagd voor hulp bij NL DOET. Er is een vogel observatie hut gebouwd in de Kandoeluin. Er worden ook nog vrijwilligers gevraagd om mee te helpen om nieuwe nestkastjes te timmeren.
11. Els leest de lijst met de jubilarissen voor en Christ feliciteert de leden die 25 jaar lid zijn van Ken en Geniet: mw. Jo Grootzwagers was vorig jaar niet aanwezig, en kreeg daarom dit jaar haar presentje met de oorkonde.

Andere jubilarissen waren: Annie Burmanje, Marcel Elshout, Betsie Haarbosch, Riet Hartmans, Hoebink, Dini Kimenai, Toos Langerak, Ad Leeggangers, Lenie Leeggangers, Ria van Riel, mevr. Rullens, Wim Tuijteleaars en Addie Tuijteleaars.

Marcel Elshout leest een verhaal vol lof voor, over Ken & Geniet en leest ook een zelfgemaakt gedicht over de leeuwerik.

John van Meggelen wordt gefeliciteerd met zijn 30 jarig jubileum in het bestuur en krijgt een boom aangeboden welke geplant wordt in de Kandoeltuin.

12. Rondvraag: Francine Snoeren vraagt, waar gaat Ken en Geniet heen als de Cammeleur sluit? Antwoord: Naar het Schouw, zaal 3.

Dhr Joop van Zon zou graag een onderdeel van een kerststukje terug willen hebben.

Anton doet nog een woordje over Ambrosius. De bijenhal in Dongen wordt vergroot met vier meter zodat meerdere imkers hun kasten hier kwijt kunnen, en ook in Kaatsheuvel is er een nieuw deel vlak bij de Efteling waar Ambrosius hun bijenkasten kunnen zetten.

13. Christ sluit de vergadering en bedankt de aanwezigen voor hun komst en geeft aan na de pauze een film te vertonen over de jonge ijsvogeltjes in de tuin van Peter Verschure en een kort filmpje over de klapekster en de fototentoonstelling.

Els Scheepers, secretaris

JAAROVERZICHT 2015 KEN EN GENIET

Per 31 december 2015 heeft Ken en Geniet 253 leden en 2 donateurs

Ook dit jaar zijn we gestart met de traditionele snertwandeling, startpunt café de Viersprong. Na een wandeling langs de Ber-gen en het joggingbosje achter de Vennen liepen we weer terug naar ons uitgangspunt alwaar we de snert en de boterhammen met smaak naar binnen werkten.

De Algemene Ledenvergadering wordt bezocht door 66 personen.

Onder leiding van onze natuurgidsen werd in de loop van het jaar 18 keer een ochtendexcursie gehouden. Deze worden goed bezocht. Het is altijd weer heel interessant om de natuur door de ogen van de gids te leren zien!

De fietsgidsen organiseerden weer drie prachtige fietstochten. Eigenlijk maar twee, want een was naar de tuin van Peter Verschure. In twee groepen kreeg iedereen een rondleiding door zijn prachtige tuin. En daarna was er een heerlijke picknick. Iedereen was zeer enthousiast en vindt een picknick voor her-

haling vatbaar. Nou, er zijn al plannen in die richting....

De bustocht ging dit jaar naar Oostvaardersveld. Een prachtig natuurgebied bij de Oostvaardersplassen. Er zijn veel vogels, o.a. een zeearend, vlinders, planten en wilde paarden gespot. Na de lunch kon men op eigen gelegenheid een kleine wande-

ling maken of met de groep een wat grotere, wat de meesten deden. Geweldig, de otters lieten zich zomaar zien en ook de wilde zwijnen wat natuurlijk mooie foto's opleverde. Zo ook bij de moeflons. Een geslaagde dag!

Ook dit jaar werden in de vakantietijd 2 dag wandelingen gehouden door de vlindergroep, een ging naar de Kampina en een naar het Zevendal bij Groesbeek.

De vogelwerkgroep ging 5 keer op pad. Naar het Riels Laag, de Mortelen, Zouweboezem, de Landschotse Heide en Voorne's Duin.

Deze wandelingen zijn altijd zeer boeiend met veel uitleg door deskundigen.

In de Cammeleur werd 5 keer een foto- of diapresentatie gegeven en deze avonden worden steeds goed bezocht. Er valt dan ook veel te zien en te horen en het gaat altijd over boeiende onderwerpen.

Op de "Open Tuindagen Dongen" was Kandoel op zaterdag 13 en zondag 14 juni te bezoeken. Er kwamen vooral op zondag veel bezoekers. Echter, omdat de vlindertuin op dit tijdstip van het jaar niet helemaal tot zijn recht komt is er besloten om dit jaar, in 2016 dus, de tuin open te stellen in september omdat dan ook de Kandoeltuin 20 jaar bestaat en dan is er tevens ook een picknick om dit heuglijke feit te vieren

Dit jaar hadden we voor het eerst een avondwandeling voor de hele familie in Surae onder begeleiding van Toon Tielen. Er was jammer genoeg maar één kind aanwezig, maar zij vond

het wel heel spannend! Iedereen vond het trouwens een leuke wandeling.

Ook was er nog een reeëntocht in Huis ter Heide onder leiding van Christ onze voorzitter. Ook al viel het niet mee om een ree te ontdekken tussen de bomen, er zijn er wel veel gespot. Zo laat op de avond ziet een bos er toch weer heel anders uit! Gelukkig kwam de volle maan op. Een prachtig gezicht! De avondwandelingen zullen dit jaar ook gedaan worden.

Het Hoefblad verscheen vier keer, het is gevuld met interessante artikelen, voorzien van de bijzondere tekeningen van Sjef Kerkhofs en tegenwoordig ook verfraaid met mooie foto's gemaakt door onze leden. Het is altijd gevuld met interessante weetjes en verslagen. Ook onze gidsen vertellen veel over onze prachtige natuur in Nederland.

In Hoefblad 2 van 2014 heeft Leo Reijnierse een jaarverslag van 2014 geschreven met een overzichtje van de broedresultaten van de uilen in- en rond Dongen. Ook de resultaten van de door ons geplaatste nestkastjes staan beschreven.

2015 was ook een heel bijzonder jaar voor 'Beleef de lente', een radio programma van 'vroeg vogels' op zondagmorgen. Of via internet te volgen en zelfs op televisie te zien. Vele camera's staan bij Peter Verschure opgesteld bij verschillende nestkasten zodat het broedgedrag goed te volgen is. En, toeval of niet, maar sinds er een broedgelegenheid is gemaakt voor de ijsvogel, heeft deze maar liefst 2 broedsels groot gebracht. Allemaal te zien en te volgen!!!

Het bestuur kwam acht keer voor een vergadering bijeen, was aanwezig bij gebeurtenissen bij leden of verenigingen waar vertegenwoordiging van Ken en Geniet wenselijk was.

De werkgroep voor een nieuw honk in de Kandoeltuin is nog steeds zeer actief bezig. We hopen dat de gemeente en de provincie snel hun toestemming gaan geven zodat we aan de slag kunnen.

Onze kerstmorgen, de laatste activiteit van het verenigingsjaar, mocht Ken en Geniet ook dit jaar weer houden in de aula van het Cambreur. De opkomst was zoals gebruikelijk goed te noemen, de vrijwilligers zetten hun beste beentje voor om ieder van een drankje en hapje te voorzien, de loterijtafel was meer dan goed gevuld, de verkoop van de loten zorgde er voor dat er zelfs een (klein) positief saldo is, weer zeer tot tevredenheid van onze penningmeester.

En natuurlijk was er ook nog de fototentoonstelling! En wat waren er veel mooie foto's gemaakt! De winnaars zijn door een kundige jury gekozen maar ook het publiek mocht laten weten wat zij de mooiste foto's vonden.

Al met al was 2015 een mooi jaar voor de vogels, planten en eigenlijk voor alles wat groeit en bloeit! We hopen dat u er ook tevreden op terug kunt kijken.

Els Scheepers,
secretaris

20 JAAR NATUURTUIN KANDOEL

Mensen wat gaat de tijd toch snel, in 1996 namen Natuurvereniging Ken en Geniet, imkervereniging Ambrosius en de toenmalige Natuur en milieugroep het initiatief om een natuurgebied aan te gaan leggen in de gemeente Dongen. Allereerst werd natuurlijk de gemeente benaderd, want deze zou de grond ter beschikking moeten stellen, waarna vele plaatsen bekeken werden. Tenslotte viel de keuze op het weiland aan de Doelstraat, naar later bleek een gelukkige keuze. Samen met Brabants Landschap werd een eerste ontwerp gemaakt, de tuin kreeg langzaam vorm. Belangrijke elementen vormden de hoogstamboomgaard, met oude rassen, het vogelbosje, de houtwallen en een kleine poel. Brabants Landschap zorgde voor het plantmateriaal, de gemeente betaalde de fruitbomen, voor de rest draaide het om

vrijwilligerswerk. Een grote groep Ken en Genieters, schoolkinderen en andere mensen waren samengekomen, om de tuin aan te gaan planten, ook de gemeente was hierbij vertegenwoordigd.

Er werd indertijd een prijsvraag uitgeschreven voor een passende naam, dat werd Kandoel, de K van Ken en Geniet, de A van Ambrosius, de N van Natuur en milieugroep Dongen en doel van Doelstraat of met een zeker doel.

Toen was de tuin veel kleiner, de wei ernaast hadden we nog niet in gebruik, dat kwam pas vele jaren later.

In het begin was het vechten tegen de zogenaamde pioniers, melde stak de kop op en stond binnen de korstte keren een meter hoog, een zeis werd er aangeschaft en handmatig werd er gemaaid.

Een groep mensen was elke zaterdagmorgen in de tuin bezig met onderhoud, er werd gemaaid, gesnoeid en geoogst.

Al snel bleek de poel geen water te houden, zodat deze werd vergroot en met leem aangesmeerd. Weer enkele jaren later werd de poel vergroot en dieper uitgegraven, van het vrijkomende zand werden zandwallen aangelegd, een brug werd gebouwd, de container werd geplaatst en ingegraven. Vele uren zijn er in dit werk gestoken.

Helaas verliep niet alles zoals wij wensten, er werd ingebroken, bankjes werden in het water gegooid en de brug vernield. Volgend Hoefblad, meer over onze natuurtuin.

Christ Grootzwagers